

Naš tednik

KROJ

kulturno - politično glasilo

svetovnih in domačih dogodkov

PULOVERJI - DAMSKE BLUZE

švicarske kvalitete v veliki izbiri

ŽENSKA OBLAČILA vseh vrst

Grüner

KLAGENFURT, Burggasse

9. leto - številka 34

V Celovcu, dne 22. avgusta 1957

Cena 1.50 šilinga

Vzhod in Zapad v luči dejstev

V zadnjih letih je bilo večkrat slišati o nevarnosti sovjetske gospodarske ofenzive, ki bi naj posebno s pomočjo dolgoročnih denarnih kreditov nerazvitim deželam v Afriki in Aziji pridobivala nova področja komunizmu. Na mesto podtalnega političnega rovarjenja bi naj stopila gospodarska ofenziva. Nekateri politiki in gospodarstveniki na zapadu so jo smatrali celo za nevarnejšo kot dosedanje oblike komunističnega prodiranja v svobodni svet.

Pred krakim je izšlo letno poročilo Gospodarskega in socialnega sveta Združenih narodov, ki kaže, da je vsaj v minulem letu grožnja sovjetskega gospodarskega prodiranja bila zgolj propagandni balon, ki se ob prvem dotiku ostre igle stvarne analize razpoči.

V razdobju 1954-56 so Združene države in Zapadna Evropa nudile takozvanim zaostalim državam denarno pomoč v znesku 14 milijard dolarjev, a iz sovjetskega vira je prišlo zgolj pičle pol milijarde dol. Zgolj tri večja posojila je Sovjetska zveza v resnici dala in sicer Indiji v znesku 90 milijonov dol. za gradnjo železarskega kombinata „Bhilai Steel Project“ ter dve posojili po 100 milijonov dol. Afganistanu in Indoneziji za gospodarski razvoj teh dežel.

Po podatkih omenjenega poročila Združenih narodov pa je od 14 milijard okrog 9 milijard prispevala Amerika, a ostalih 5 milijard pa države Zapadne Evrope. K tej vsoti pa je treba prišteti še okrog pol milijarde dolarjev, ki jih je v obliki posojil za določene industrijske projekte podelila Svetovna banka ter posojila v približno istem znesku, ki so jih podelile Kanada, Avstralija in Nova Zelandija. Skupno torej zneske gospodarske pomoči Zapada v prid nerazvitim deželam okrog 15 milijard dol. Med evropskimi državami je največ prispevala Francija. Z zneskom 1,8 milijarde dol. je njen delež dosegel 11 odst. francoskega narodnega dohodka, kar je sorazmerno dva krat več kot Združene države. Druga je Velika Britanija s približno pol milijarde dol. — toliko kot je Sovjetska zveza. Sledijo Španija, Portugalska, Belgija, Italija itd. Večina denarja teh držav je šla v prekomorske posesti (kolonije, itd.) omenjenih držav. V tem je razlika s pomočjo Amerike, ki nima nobene oblasti (razen gospodarskega pritiska, ki v določenih razmerah utegne postati zelo učinkovit), nad deželami, ki so bile deležne njene gospodarske pomoči.

Glavni koristnik te pomoči je bila Azija, ki je prejela skupno 2,35 milijard. In sicer po vrsti: Južna Koreja (604 milijonov), Vietnam (316), Pakistan (218), Formoza (203), Indija (179). Južna Amerika je prejela skupno 506 milijonov, Srednja Amerika 168 milijonov in Afrika 165 milijonov. V teh vsotah pa ni obsežena ameriška vojaška pomoč, ki je imela gospodarsko korist tudi v tem, da so mogle v poštev prihajajoče države del lastnih sredstev nameniti v proizvodnje svrhe.

Glede na sorazmerje med gospodarsko pomočjo in številom prebivalstva držav koristnic pa je dobil Izrael najboljše deleže. Tako je prišlo na vsakega prebivalca Izraela letno po 83 dolarjev pomoči, sledi Jordanija (80), Libija (55), Laos (50), Južna Koreja (31), Tunis (29), Formoza (25), Marok (18), Bolivija (18), Vietnam (13).

Gospodarski strokovnjaki Združenih narodov so izračunali, da bi bilo letno potrebno 3 milijarde dol. zato, da bi se dvignil življenjski standard v vseh zaostalih državah za 2 odst. Zato bi moralo omenjeni skupni vsoti 15 milijard, ki jo je zapadni svet izdal v prid zaostalim državam, odgovorjati zvišanje življenjskega standarda za skupno 10 odst. Vendar je radi opisane neenakomerne razdelitve pomoči bil resnični različen. Vsekakor pa problem še zdaleka ni rešen.

Ogrska znova pred Združenimi narodi

Generalni tajnik Združenih narodov je sklical redno glavno skupščino te ustanove za 12. september, in sicer en teden pred običajnim terminom za redna jesenska zasedanja. Svoj ukrep je utemeljil z „nujnostjo“ zadev, ki stoje na dnevnem redu. Prva med njimi je poročilo posebne komisije Združenih narodov o uporabi na Madžarskem. Kot znano Kadarjeva vlada potem, ko so sovjetske čete v krvi zadušile lanski oktoberski upor, opazovalcem Združenih narodov ni

dovolila vstopa na madžarsko ozemlje. Zato je mednarodna komisija prispela v Avstrijo in tu na podlagi večmesečnih zasliševanj madžarskih beguncem ter preučevanju drugih informacij sestavila obsežno poročilo, ki je huda obsodba sovjetskih tlačiteljskih metod med uporabo ter Kadarjeve strahovlade kasneje. Po drugi strani pa je ta pretresljivi dokument o trpljenju madžarskega ljudstva žalostna priča nemoči Združenih narodov, ki niso mogli pripraviti Sov-

jetske zveze in njenih madžarskih valptov do spoštovanja temeljnih načel, na katerih je zgrajena ta svetovna organizacija z nalogo, da po vsem svetu skrbi za mir in varuje osnovne človečanske svoboščine.

Poročilo posebne komisije je izzvalo zelo razdražene komentarje s strani Sovjetske zveze in sedanje madžarske „vlade“.

Da prepreči postavitev tega poročila na dnevni red, je madžarska vlada poslala številno delegacijo na potovanje v azijske in afriške države. Tam bi naj s sklicevanjem na znane „imperialistične“ krilatice ter z izkoriščanjem nerazpoloženja proti nekdanjim evropskim kolonialnim gospodarjem, ta delegacija zbrala zadostno število glasov za odstranitev te točke z dnevnega reda. Toda v glavni „nevtralistični“ državi na Daljnem vzhodu, v Indiji, so potujoči Madžari zelo slabo naleteli. Indijski ministrski predsednik Nehru, ki je sicer dolgo časa rabil, da se je prepričal o resničnosti grozot na Madžarskem, sedaj tudi podpira kar najbolj temeljito debato o tem vprašanju in se ni pustil pregovoriti od madžarskih obiskovalcev.

Kadar pripoveduje pravljice

Na Madžarskem pa nasilje traja naprej. V nekem govoru je Kadar pred 25.000 s silo segnanimi poslušalci znova napadel Avstrijo. Predvsem mu ni prav, da je na Dunaju več avtomobilov, hladilnikov in sesalcev prahu kot na vsej Madžarski z Budimpešto vred. Obljubil je svojim poslušalcem, da bo tudi na Madžarskem teh lepih in koristnih reči več, ako bodo delavci še bolj pridno delali. Tudi uradno madžarsko poročilo nič ne omenja, da bi kdo izmed poslušalcev — bili so povečini delavci, ki morajo težko delati za mal denar — ob teh besedah Kadarju ploskal. Nadalje je trdil, da morajo kmetje v Avstriji radi visokih davkov prodajati posestva, dočim jim tega na Madžarskem ni treba? (Posestva so jim namreč pobrali in kmete vtaknili v kolhoze.)

- KRATKE VESTI -

PRINCESA MARGARET, mlajša sestra angleške kraljice Elizabete, je včeraj praznovala svoj 27. rojstni dan. Princesa je zbudila v minulih letih zanimanje vsega sveta radi svoje nesrečne ljubezenske zgodbe z letalskim polkovnikom Townsendom, ki je bil več let uslužben na dvoru. Polkovnik Townsend je moral oditi z dvora in sedaj potuje sam samcat okrog sveta v upanju, da bo čas in sprememba krajev zacelila srčne rane. Pred kratkim se pa je princesa večkrat pojavila v družbi mladega lorda Bedforda, ki je častnik v nekem gardnem polku. Toda nenadoma je bil mladi častnik premeščen na Ciper, kamor je zelo nerad odšel. Pravijo, da so mladeniči angleške visoke družbe postali nekoliko oprezní.

„PRAVDA“ JE OSTRO NAPADLA DJILASA minuli torek. Je to prvi napad sovjetskega uradnega glasila proti avtorju znane kritične knjige o komunizmu, o kateri smo tudi v našem listu poročali. Iz jeze, ki veje iz omenjenega napada, sklepajo moskovski diplomatski opazovalci, da so izvlečki iz Djilasove knjige, ki so jih objavili zapadni časopisi in radijske postaje, izzvali globok odmev med prebivalstvom komunističnih držav.

OČE PROTI SINU. Don Juan, pretendent na španski prestol, je prispel v London, od koder bo odpotoval naprej na Škotsko, kjer se bo udeležil vsakoletnega velikega jesenskega lova. Izjavil je novinarjem, da še vedno zahteva španski prestol zase, kljub temu, da ga je sedanji španski državni poglavar general Franco že obljubil njegovemu sinu, ki je pred kratkim bil imenovan za častnika, potem ko je absolvirал vojaško akademijo. Izgleda pa, da se Franco za izjave starega lovca ne briga kaj prida.

Henrik Přemisl — moravski knez, pozdravlja slovenske koroške romarje na vratih Marijinega svetišča na Selu (Maria Zell). Na sliki je dobro viden kip tega slovenskega kneza, ki je med ustanovitelji te slavne bazilike. (Poročilo na 5. strani) Foto Zaletel

Amerika hoče štediti

Ameriška poslanska zbornica je v proračunski debati znatno znižala vsoto, ki je bila namenjena za pomoč tujim državam. Predsednik Eisenhower je predlagal 3 milijarde in 300 milijonov v ta namen. Kasneje je bila ta vsota zmanjšana za 1 milijardo, sedaj pa so poslanci črtali še 800 milijonov. Poslanci so se s tem korakom očitno hoteli prikupiti svojim volilcem, ki bodo radi tega plačevali manj davkov.

Zunanji minister Dulles je prekinil svoj dopust v Kanadi in priletel v Washington. O proračunu bo namreč razpravljala še senat, čigar sklep bo potem končno javen. Dulles je pred proračunskim odborom se-

nata izjavil, da bi radi omenjenih znižanj ves program pomoči zaveznim državam padel v vodo. Predvsem te države ne bi bile več pripravljene priznati Združenim državam vodilne vloge v zapadnem taboru, obenem bi pa bil ves zavezniki strateški načrt ogrožen. V resnici bi to bil umik pred svetovnim komunizmom in bi bil končno celo v škodo ameriške varnosti. Dulles je vzel s seboj admirala Radforda in letalskega generala Twinninga, da mu pomagata pripraviti senatorje. Vendar izgleda, da tudi pri senatorjih velja prva skrb njihovi priljubljenosti pri volilcih in zato utegnejo omenjena znižanja obveljati, kajti volitve se bližajo.

Sovjetske vojne ladje v Albaniji

Grški časopisi javljajo, da so v Albaniji izbruhnili težki nemiri. Njih središče je v petrolejskem območju ob jadranski obali, katerega so izgradili že Italijani pred drugo svetovno vojno. Skupine saboterjev so v industrijskih napravah za črpanje in predelavo petroleja povzročile znatno škodo. Vojaštvo in policija sta morali uporabiti strelno orožje in je bilo slišati pokanje celo na bližnji otok Krf.

Nemiri so izbruhnili ob zelo nepravem času, kajti proti Albaniji plujeta dve veliki sovjetski bojni ladji, križarka „Mihael Ku-

tuzov“ in rušilec „Besokursinenni“, da opravita „prijateljski obisk“, kot pravi moskovsko uradno poročilo. Obe ladji pripadata sovjetski črnomoški floti in sta se udeležili slavnosti „Dneva sovjetske mornarice“ v Vzhodnem morju. Pred dobrim mesecem je njun prehod skozi Dardanelsko in Gibraltarsko ožino izzval številna ugibanja o sovjetskih namerah v Sredozemskem morju, kot smo že takrat poročali. Na povratku v Črno morje se bosta sedaj ustavili v albanjskih pristaniščih, da tako demonstrirata pripadnost Albanije sovjetskemu bloku.

Novе nesreče v planinah

V švicarskih planinah so padli v prepad trije alpinisti. Dva jugoslovanska alpinista je zajel snežni vihar na MONT BLANCU. V italijanskih DOLOMITAH sta 2 nemška turistata zašla v težave. Trije italijanski planinski vodniki, ki so se odpravili v 3342 metrov visoko goro MARMOLATA, da oba Nemca rešijo, so radi slabega vremena sami obtičali na neki skalni polici, v bližini obeh Nemcev, ki sta bila že na koncu njihovih moči. Ko je naslednji dan prispela nova reševalna ekspedicija, sta bila oba Nemca že mrtva. Člane prve reševalne skupine so potem z vrvmi rešili s police. Pri tem sta

dva zdrknila v 30 metrov globok prepad, da pri tem nista utrpela poškodb, ker sta padla v mehke sneg. V istem pogorju pogrešajo še šest italijanskih hribolazcev, a dunajski študent Werner Krause je padeč v prepad plačal z življenjem. Na misurinskem jezeru že več dni pogrešajo Angleža Charlesa Brainsa, ki se je bil podal v hribe. Z 3200 m visoke gore CIMONE DELLA PALA pa se ni več vrnil 22-letni mehanik Manfred Hothing. V DACHSTEINSKIH ALPAH v Avstriji pa sta omahnila v prepad 26-letni Wilhelm Leiber in 34-letna Helena Schlager z Dunaja.

Politični teden

Po svetu . . .

Bližnji vzhod zopet v ospredju

Že v začetku minulega tedna so postali vidni prvi znaki novih pretresov na Bližnjem vzhodu. V Kairu se je začel nov proces proti „zarotnikom“, ki so menda namestili zrušiti polkovnika Nasserja. Je to eden izmed številnih procesov v zadnjih mesecih ki nikogar ne presenečajo več, kažejo pa na negotovost sedanjega režima v Egiptu.

Državni udar komunistov v Siriji

Pač pa so bile resnejšega značaja novice iz Sirije. Tam je bilo nekaj dni slišati o „imperialistični zaroti“, ki bi naj Sirijo iztrgala iz sovjetskega objema in jo spravila v blok pristašev „Eisenhowerjeve doktrine“. Po nekaj dnevih nasprotujočih si novic je končno prišla senzacija. Vojni minister Chaled Asim je ob enem s skupino višjih častnikov prevzel oblast. Večino novih sirskih oblastnikov tvorijo aktivni člani komunistične stranke. Chaled Asim se je pred kratkim vrnil iz Moskve in očitno je po tem brez oklevanja izvršil to, kar se je bil domeni v Kremlju. S tem se je dolgotrajna politična borba, ki se je odigrala med sicer levičarsko orientiranimi civilnimi politiki in izrazito komunističnimi oficirji, ki so se že pred časom polastili vseh važnejših mest v vojski, končala z zmago slednjih. Civilni politiki s predsednikom Kuwatlyjem na čelu so sicer bili za politično povezavo s Sovjetsko zvezo, toda ta bi naj imela gotove meje. Služila bi naj namreč kot sredstvo za izsiljevanje Zapada k novim koncesijam v prid te male a strateško važne države na Bližnjem vzhodu. Sedaj pa je Sirija v resnici postala sovjetski satelit.

Je to vsekakor težak udarec za zapadno politiko in predstavlja veliko izgubo posebno v gospodarskem pogledu. Preko Sirije namreč vodijo petrolejski cevovodi iz Iraka k Sredozemskemu morju. Posebno v Londonu so zelo zaskrbljeni, kajti bogate vrelce v Iraku izkorišča neka angleška družba. Že za časa spora glede Sueza je Sirija za več mesecev prekinila petrolejske vode preko svojega ozemlja.

Pa tudi v političnem pogledu je razvoj v Siriji zelo neprijeten za Zapad. Odslej bo imela Turčija za sosedo dve komunistični državi, Sovjetsko zvezo in Sirijo. In ker je Turčija predstraža Atlantskega pakta, bo novi položaj na Bližnjem vzhodu nujno vplival na celotno atlantsko zavezništvo.

Izrael in Egipt imata — skupne skrbi

Prav tako Izrael s skrbjo zasleduje razvoj v Siriji. S prihodom izrazite komunistične diktature na oblast bo Izrael mnogo bolj izpostavljen pritisku Sovjetske zveze, ki je v zadnjih letih vodila izrazito proarabsko politiko. Se razume, da bi s sovjetskim orožjem opremljena sirijska vojska pod vodstvom sovjetskih „instruktorjev“ mogla temeljito spremeniti vojaški položaj na Bližnjem vzhodu, kjer je doslej le Izrael razpolagal z resno vojaško silo.

Zato v Tel Avivu z napetim pričakovanjem gledajo proti Zapadu, kjer se London in Washington mrzlično posvetujeta. Napovedujejo celo bliskovito potovanje angleškega zunanjšega ministra Selwyna Lloyda v Washington ter demonstracijo ameriške vojne mornarice v Sredozemlju.

Značilno za posebnosti politike na Bližnjem vzhodu pa je, da za dosedaj najbolj glasnega sovjetskega „prijatelja“ v tem prostoru, polkovnika Nasserja, vesti iz Sirije niso bile prav nič razveseljive. Doslej je namreč Nasser v zunanji politiki sicer krep-

ko trobil v sovjetski rog v upanju, da bo s tem izbil koristi zase v svojem boju z Angličani in Francozi, toda komunistična stranka je bila v Egiptu prav tako prepovedana kot vse druge stranke, ki so bile označene kot „plačanke zapadnega imperIALIZMA“. Kljub temu pa komunistov v Egiptu ni malo in bi uveljavitev komunistične vladavine v Siriji pomenila neposredno nevarnost za Nasserjevo osebno diktaturo.

Vsekakor bo v prihodnjih tednih Bližnji vzhod s svojo ne baš preprosto politično šahovnico postal zopet igrišče, na katerem se bosta pomerila oba svetovna bloka v „hladni vojni“, in upajmo, da se pri tem preveč ne „ugrejeta“.

. . . in pri nas v Avstriji

Denar izgublja vrednost, cene blaga pa naraščajo

Razvrednotenje denarja povzroča zadnje čase skrbi ne le gospodarstvenikom, ampak tudi širokim slojem prebivalstva, ki pri vsakdanjih nakupih življenjskih potrebščin opaža, da je denar vedno manj vreden. Še bolj kot pri nas pa je to vprašanje akutno v Angliji, Franciji, in na Nizozemskem, kjer se vlade resno bavijo z razvrednotenjem denarja. Francija je prva sprejela tozadevno neizogibno odločitev in s posrednimi finančnimi ukrepi znižala vrednost franka. Se razume, da je že tudi pri nas začelo ljudi skrbeti, kaj bo s šilingom. Po izjavah merodajnih mož v finančnem ministertvu pa se glede šilinga ne bo nič spremenilo. Gospodarski strokovnjaki ugotavljajo, da je naša plačilna bilanca z inozemstvom aktivna ter da je pri nas gospodarsko stanje sorazmerno normalno in uravnovešeno. Zategadelj ni razlogov za kake gospodarske mahinacije, ki bi to s trudom ustavljeno ravnotežje le spravile v nevar-

nost, ne bi pa prinesle nobene gospodarske koristi. Glede bojzani, da bi razvrednotenje nekaterih zapadnoevropskih valut utegnili potegniti za seboj tudi šiling, pa pravijo, da ta ni utemeljena, ker Avstrija nima znatnejših dobroimetij v Angliji, Belgiji, Franciji in Nizozemski, ampak se njena zunanja trgovina v glavnem odigrava z Zapadno Nemčijo. In kot znano, je dandanes nemška marka najtrdnjša valuta v Evropi in je prav tako gotova kot dolar.

Podjetniško sindikalna koalicija proti kmetom

Cene življenjskih potrebščin so letos izredno narasle. Politični krogi trdijo, da je temu vzrok zelo dobro tujsko-prometno leto, ki se je po začetnih negotovostih na višku sezone izredno popravilo. Toda glede takih tolažb pa imamo že iz minulih let slabe izkušnje. Redno se dogaja, da v jeseni, ko tujski odidejo, visoke cene ostanejo.

Med podjetniškimi in delavskimi organizacijami vlada glede cen že dolgotrajn prepir, vendar nihče ne podvzame ničesar učinkovitega za dejansko znižanje cen, ali da bi vsaj zavrlji njihovo nadaljnje naraščanje.

Predstavniki sindikatov pa so si v eni točki edini s podjetniki: obojni zahtevajo prost uvoz živil. Podjetniki namreč vedo, da ob nizkih cenah živil sindikati ne bodo imeli povoda za zahtevo po zvišanju plač. Uvozu se pa z vsilo upirajo kmetijski krogi. Radi posebne sestavine naših tal namreč kmetje ne morejo tako poceni proizvajati živil, kot v rodovitnem Banatu, Bački, Ukrajini, pa tudi v Ameriki in Kanadi. Po drugi strani so pa industrijski izdelki predragi in to teži kmete posebno danes, ko je kmetijstvo v vedno večji meri navezano na industrijo glede strojev, umetnih gnojil in drugih potrebščin.

Radi zvišanih cen so delavske organizacije že napovedale zahtevo po enkratni sezonski draginjski dokladi v znesku 200 šil. Pogajanja so v teku in izgleda, da bodo delavci verjetno vsaj deloma v tej zahtevi uspeli.

JUBILEJ KATOLIŠKEGA PROSVETNEGA DRUŠTVA v Globasnici

K praznovanju društvene 55-letnice se je zbralo na vrtu pri Šoštarjevem domu nekaj sto ljudi, katere je v imenu društva pozdravil agilni tajnik Lojze Gregorič. Društveni pevski zbor je prireditev pričel s pesmijo „Oj Podjuna, kako si lepa“. Zbor je s svojim petjem pokazal dober napredek kot sad rednih pevskih vaj.

Zala deklica je v vezani besedi opisala delovanje društva.

Dipl. trg. Janko Urank je v svojem govoru navezal na veliko prireditev avgusta 1938 na istem prostoru, kjer je Podjuna prigsela zvestobo slovenski besedi in slovenski pesmi in to prisego tudi držala, kljub surovemu nasilju. Ravno beseda in pesem, kateri je društvo posvetilo skozi 55 let vso ljubezen in skrb, sta povezovala slovenski rod tudi v času, ko je bil razgnan po vseh delih Evrope. Zgodovina pa trajno krivice in nasilja ne dopušča in tako je morala tudi tu pravica zrušiti nasilje. Naloga nas vseh pa je, da storimo vse v obrambo naše besede in naše pesmi in damo vso podporo našim kulturnim delavcem, da bo naša lepa domovina Koroška tudi znanprej domovina dveh narodov, če ne, preneha ta deželati biti „Koroška“.

Zvestoba državi, v kateri živimo, zvestoba narodu, v katerega po rojstvu izhajamo in zvestoba veri naših očetov, to naj bo tudi znanprej vodilo Kat. prosvetnemu društvu v Globasnici. Občinstvo je z burnim odobravanjem potrdilo govornikova izvajanja.

Nato je moški pevski zbor iz Zelezne Kaple odpel vrsto umetnih in narodnih pe-

smi, katerim je sledilo petje skupnega moškega zbora.

Globaška dekleta pa so pokazala na odru rajanje po narodnih melodijah. Tudi ti prizori so bili brezhibno izvedeni in so dokaz pridnega dela. Mala, komaj triletna Štefka pa je nastopila s solospевom in žela polno priznanje vsega občinstva.

Mlad društvenik je podal pregled društvene zgodovine, katero bomo objavili v prihodnji številki našega lista.

Temu delu sporeda je sledila prosta zabava, kjer se je mladina zavrtela ob sviranju „Kranjskega kvinteta“.

Ob raznih pestrih nastopih pa smo videli na odru toliko delavoljne in požrtvovalne mladine, da smemo tudi v bodoče od globaškega društva pričakovati lepega kulturnega dela. M.

„Die Furche“ o slovenski narodni umetnosti

Dunajska revija „Die Oesterreichische Furche“ je prinesla v svoji številki z dne 17. avgusta poročilo o letošnjem VII. ljubljanskem festivalu. Prinašamo nekaj točk iz ocene, ki jo je spisal dr. Wolfgang Schneditz.

„V nasprotju z lanskimi prireditvami je letošnji Ljubljanski festival pokazal jasen povdarek na domači umetnostni svojstvenosti. S tem se je Ljubljanski festival postavil na popolnoma določeno mesto na zemljevidu tovrstnih evropskih prireditev. Le katere nerodnosti je treba pripisati na rovaš otroških boleznih in bodo sčasoma gotovo izginile, toda temeljni kamen za njihovo lastno osebno bil že položen. Ta osebna svojstvenost se izraža predvsem v opernem programu, pa tudi v baletnih, folklorističnih in koncertnih prireditvah. To poletje so v gledališču pod milim nebom v Križankah, ki veljajo za glavno pozornico festivala in morejo sprejeti 1300 gledalcev, podali tri opere. Križanke so tudi jedro celotnega festivalskega območja. Najprej je gostovala zagrebška opera in izvedla Borodinovega „Kneza Igorja“, delo, ki se ga tudi pri nas upajo lotiti le najbolj podjetna gledališča. Ponovitev „Prodane neveste“, ki je bila že na lanskem sporedu, je pokazala zelo dobre pevске dosežke.“

Med baletnimi prireditvami omeni najprej balet zagrebškega opernega gledališča, nato pa pravi:

SLOVENC

doma in po svetu

Univ. prof. Ignacij Lenček je srečal Abrahama

V Buenos Airesu v Argentini je nedavno obhajal 50-letnico rojstva dr. Ignacij Lenček, univerzitetni profesor na bogoslovni fakulteti ljubljanske univerze, ki sedaj poučuje na slovenski bogoslovni fakulteti v Argentini.

Jubilant je znana osebnost v slovenskem duhovnem in znanstvenem svetu. Dolga leta je poučeval moralno na ljubljanskem bogoslovju in posredoval svojim gojencem nauke iz bogate zakladnice svojega modroslovnega znanja. Toda prof. Lenček ni bil nikdar pust filozof, ampak marljiv kulturni delavec ter prijeten družabnik. Izhajajoč iz starodavne modrosti, da je družina celica življenja, je rad posečal družinska ognjišča svojih številnih prijateljev, kjer je tudi radodarno razdaljal zaklade svoje pristne šegavosti. V časih, ki jih preživljamo, je pogosto tudi to — dobro delo. Prof. Lenček sodeluje pri številnih kulturnih in znanstvenih revijah in publikacijah, kot „Omnes unum“, „Vrednote“, „Obdobja“ itd.

Pesnik Ivan Zorman umrl

Po enoletni bolezni je dne 4. avgusta umrl v Clevelandu (USA) Ivan Zorman, slovenski pesnik in skladatelj. V 68. letu starosti ga je smrt iztrgala iz slovenskega občestva v Ameriki, kateremu je bil posvetil vse svoje življenjske sile.

Rodil se je v Šmarju v Sloveniji, a že kot 4-leten otrok je prišel z očetom v Ameriko. Čeprav se je lepo uveljavil v novi domovini, mu je srce ostalo zvesto slovenski zemlji, slovenski govoric in slovenski pesmi. Po dovršeni srednji šoli je študiral na raznih ameriških višjih učnih zavodih, končno tudi na Western Reserve University. Do popolnosti je obvladal angleščino, vendar je ob enem naprej gojil svoj materni jezik, pisal pesmi in učil svoje rojake slovenskih pesmi. Nad 40 let je bil organist in učitelj glasbe v župniji sv. Lovrenca v Clevelandu.

Objavil je šest knjig svojih pesmi in dolgo vrste pesmi je tudi uglasbil. Pa še več, prevajal je slovenske pesmi v angleščino in angleške v slovenščino. Bil je globok poznavalec slovenske besede, pa tudi angleščine, zato je vršil pomembno posredniško vlogo med obema kulturama.

„Ameriška domovina“ je v svojem Zormanu posvečenem uvodniku zapisala, da je pokojni Zorman več storil za ohranitev slovenstva v Ameriki kot kateri koli njegov sodobnik. Bil je po značaju vesel in dober človek, in kdor ga je poznal, ga je moral vzljubiti in spoštovati.

Pokojnika so položili na mrtvaški oder v Slovenskem narodnem domu v Clevelandu. V ozadju je zastirala steno velika zavesa, na kateri je upodobljena mati Slovenija, sedeča pod mogočno lipo, okrog nje pa je zbrana družba slovenskih pisateljev: Prešeren, Cankar, Gregorič, Askerc, Tavčar in drugi. To je družba, v katero je Zorman tudi spadal.

Mnoge njegove pesmi so že prešle v splošno ljudsko last. Pojejo jih Slovenci na tej in oni strani „velike luže“ in tako je gotovo, da se mu bo spomnil želja:

Kot nekdanj boste se združili,
spomine s pesmijo budili
na nepozabni rodni krov,
na kras slovenskih polj, bregov.
Ko v pesmih zaduhtel bo rožmarin,
še mene naj objame vaš spomin.

POLETNA RAZPRODAJA

Samo kvalitetno
blago pri

TEXTIL JANESCH

KLAGENFURT, Völkermarkterplatz 1 — Völkermarkterstrasse 9

Prizadevanja za univerzo na Koroškem

Ze dalj časa se koroški kulturni in gospodarski krogi bavijo z vprašanjem ustanovitve središča za visokošolsko izobrazbo in znanstveni študij v naši deželi.

V ta namen sta bili priklicani v življenje dve ustanovi in sicer „Mednarodna akademija za socialne znanosti“, katere upravni sedež je v Porečah ob Vrbskem jezeru, a središče njene dejavnosti bo v Celovcu. Njen namen je dvojen: pripraviti tla za ustanovitev novega tipa visoke šole, ki posebno odgovarja potrebam današnjega časa, to je „Visoke šole za socialne znanosti.“ Vprav razvoj zadnjih desetletij je namreč pokazal potrebo take visoke šole, ki bo vzgajala mladi rod za naloge v novem času, v času tehničnega napredka ter vedno tesnejše družbene povezave ljudi. Nadalje je naloga te ustanove ustvariti vse potrebne tehnične in materialne pogoje za tako univerzo novega tipa.

Druga organizacija, ki je bila v ta namen ustanovljena, pa se imenuje „Društvo prijateljev mednarodnega visokošolskega središča na Koroškem“. Njegova naloga je, da podpira zgoraj omenjeno ustanovo pri njenem delu, ter širi tudi med najširšimi plastmi prebivalstva zamisel univerze na Koroškem. S pomočjo študijskih tednov,

predavanj in publikacij bo utemeljevala potrebo vrhovnega vzgojnega in znanstvenega zavoda na Koroškem.

Predstavniki „Društva prijateljev mednarodnega visokošolskega središča“ so že navezali stike z uglednimi znanstveniki v Zapadni Nemčiji.

Kot prvo stopnjo za ustanovitev univerze na Koroškem imata obe društvi v načrtu vsakoletne študijske tedne, na katerih bi naj izbrani strokovnjaki predavali o aktualnih vprašanjih in raznih panogah družboslovnih znanosti. Tudi za letošnji jesen je napovedan poseben študijski teden z geslom: „Avstrija kot kulturno žarišče in izžarevališče“. Poleg tega pa je v pripravi nekoliko krajša serija predavanj o „Gospodarski in kulturni tvornosti“.

Te serije predavanj, na katerih bodo sodelovali ugledni domači strokovnjaki in povabljeni gostje iz inozemstva, so zamišljene le kot izhodišče za obširnejše programe v prihodnjih letih, ki bi naj končno vodili do ustanovitve stalne univerze na Koroškem. Krogi, ki si prizadevajo za uresničitev te zamisli, med njimi vodilni funkcionar obeh ustanov prof. dr. O. G. Rosenberg de la Marre, polagajo predvsem poudarek na njen mednarodni značaj.

Slovenski doprinos k EVROPSKI KULTURI

Le prepogosto trčimo na ljudi, ki naš rod zaničujejo, ki trdijo, da je zaostal in nekulturen. Ta mnenja so ponavadi posledice zaostalosti in omejenosti ali pa slepega sovraštva tistih, ki take reči trdijo. Resnica je namreč drugačna. Dejstvo je, da smo Slovenci v vseh dobah po svojih najbolj nadarjenih sinovih dajali znatne doprinose k evropski kulturi. Radi tega jo smemo tudi s polno pravico imenovati našo kulturo.

Ker smo razmeroma kmalu izgubili državno samostojnost, podobno kot številni drugi mali narodi v Evropi, v političnem in vojaškem pogledu nismo mogli igrati vidnejše vloge. Toda v zgodovini tudi najbolj blesteče vojaške zmage kaj kmalu obletijo, a mogočne politične tvorbe so se ena za drugo že sesule v prah ter prešle v pozabo. Ostala so pa ljudstva, ostale so tudi duhovne vrednote, ki so jih evropski narodi ustvarili in jih prenašajo od rodu do rodu. Zato je doprinos k temu skupnemu duhovnemu zakladu mnogo pomembnejši. Da osvežimo spomin tudi marsikateremu našemu bralcu, bomo tukaj v kratkih potezah nanizali galerijo sinov slovenskih mater, ki so s svojimi talenti ustvarili trajna dela v evropskem kulturnem svetu.

Ze v prvih stoletjih po pokristjanjenju se pojavijo po srednjeevropskih samostanih tudi slovenska imena. Takrat so bili samostani središča šolstva, omike in znanosti. Poleg bogoslovja so gojili modroslovje, jezikoslovje in pesništvo. Tako nam poročajo stare zgodovinske kronike o modroslovcu in pesniku RADOVINU, ki je umrl l. 1174

v Brižinju (Freising). Dosegel je tam velike časti. Bil je osebni zgodovinar in notar škofa Otona in prošt cerkve sv. Vida v Brižinju. Spisal je vrsto učenih bogoslovnih razprav. Po nareku svojega gospodarja, škofa Otona, je napisal „Gesta Friderici“, ki obsegajo splošno zgodovino srednjega veka v dveh debelih knjigah. Radovin je bil brez dvoma slovenskega rodu, kajti takrat je brižinska škofija imela številna posestva na Slovenskem, posebno na Koroškem in Kranjskem, in je v naših krajih izvrševala dušebrižništvo. Zato se je tudi v arhivu brižinske škofije ohranil najstarejši pisani slovenski dokument, znameniti „brižinski spomeniki“ iz 9. stoletja po Kristusu.

Radovinovo delo je tako pomembno, da ga omenjajo vse boljše nemške enciklopedije do l. 1945. Šele po tem letu so v novih izdajah brez sleherne utemeljitve zamenjali njegovo slovensko ime z „Rahewin“. Vendar to na stvari prav nič ne spremeni. Vse stare izdaje govorijo o Radovinu in tega ne bo mogoče več zbrisati s sveta, čeprav „Allgemeine Deutsche Biographie“ o Radovinu pravi, da je „njegov izvor in rojstni datum neznan“. Čudno je, da se sicer tako temeljiti nemški znanstveniki niso potrudili ugotoviti tudi to „malenkost“. Od 11. stoletja naprej pa se vrstijo slovenska imena med visokimi avstrijskimi uradniki, znanstveniki, diplomati.

Za časa vlade cesarja Friderika III. (1439-93) se je škof BERLOGAR, po rodu iz Celja, povzel do najvišjih časti. Radi njegove modrosti in vzgojiteljske izkušenosti ga je cesar postavil za vzgojitelja prestolonasled-

Obiščite nas v času naše velike razprodaje in si oglejte naše kvalitetno blago v veliki izbiri. Nudimo vam perilo, srajce, nogavice itd. Izplača se vam vožnja tudi iz oddaljenih krajev, kajti vse cene smo globoko znižali. Zato sedaj ne zamudite obiska pri **SAMONIGU — BELJAK**

SAMONIG

im Sammerschlussverkauf

am billigsten

KINDER-TRIKOT-HOSEN ab S 4⁷⁵	NYLON-TISCH-TOCHER, normale Größe ab S 6⁹⁰	VORHANGSTOFFE schöne Muster ab S 7⁹⁰	FRAUEN-TRÄGER-SCHÜRZEN normale Durchschnittsgröße ab S 8⁹⁰
PERLON-STRÜMPFE fehlerfrei ab S 13⁹⁰	SEIDEN-KNIE-STRÜMPFE fehlerfrei ab S 6⁹⁰	DAMEN-WÄSCHE-GARNITUR Hemd u. Hose ab S 9³⁵	DAMEN-PERLON-BLUSEN ab S 39⁸⁰
DAMEN-GUMMI-SCHLÖPFER, 30 cm hoch ab S 18⁹⁰	SOMMER-KLEIDER-STOFFE ab S 8⁹⁰	DAMEN-MODEPULLI ab S 19⁸⁰	DAMEN-PERLON-UNTERKLEIDER mit schöner Spitze ab S 47³⁰

Diese niedrigsten Preise nur im Kaufhaus

SAMONIG

VILLACH AM SAMONIG-ECK

nika Maksimilijana, ki je potem kot cesar Maksimilijan I. (1493—1519) prešel v zgodovino kot „zadnji vitez“. Bila je to doba poslednjega sijaja lepe in romantične viteške dobe, ki pa je radi globokih sprememb glede načina vojskovanja, pa tudi na gospodarskem in socialnem polju, šla proti koncu. Cesar Maksimilijan je gladko govoril slovensko in je za časa svoje vlade poklical k sebi na Dunaj več Slovencev, ki jim je poveril visoke in zaupne službe na dvoru. Med njimi je bil profesor filozofije Matija HVALE, s katerim se je vladar rad razgovarjal o modroslovnih vprašanjih, kajti to je bila panoga, s katero se je najraje pečal.

Kranjski plemič Ziga HERBERŠTAJN je prišel v cesarsko diplomat. službo prav zato, ker je znal slovensko. Z znanjem slovenščine si je mogel pomagati pri sporazumevanju v drugih slovanskih jezikih. Zato mu je cesar poveril več važnih diplomatskih misij v Vzhodni Evropi. Med drugim je obiskal tudi ruskega carja in je o svojih

opažanjih v Rusiji napisal knjigo, ki je dolga stoletja veljala kot najbolj točen prikaz razmer v takrat s skrivnostmi obdani deželi na Vzhodu.

PAVLE s Karneka je bil kabinetni tajnik cesarja Maksa I. Dvor. kaplan Jurij SLADKONJA je postal dunajski škof in eden izmed najslavnejših skladateljev svojega časa. Na Dunaju je ustanovil dvorno kapelo, ki je bila prva ustanova te vrste v Evropi in so jo posnemali vsi drugi dvori.

Leta 1530 je bil v avstrijski diplomatski službi poslan v Carigrad Slovenec Benedikt KURPEČIČ iz Gornj. grada na Štajerskem. Po povratku iz tedanje otomanske prestolnice je napisal sila zanimiv potpis z naslovom: „Itinerarium Weggrays Kun May pottschafft gen. Constantinopel zu dem Türckische Keiser Solejman“. Njegovo delo opisuje Bolgarijo, Bosno in Srbijo. Je tako zanimiv vir podatkov tudi za znanstvenike poznejših dob, da so jo Nemci leta 1910 znova natisnili.

(Dalje prihodnjič)

FRAN ERJAVEC, Pariz:

153

KOROŠKI SLOVENC

II. DEL

Ljudstvo se je kazalo proti razpuščanju samostanov precej brezbrizno, ker zlasti stari samostani že davno niso imeli nobenega notranjega stika z njim, a duhovščina je po veliki večini razpust celo odobraval, ker ni žvela z njimi ravno v najboljših odnosajih in zadovoljni so bili največkrat tudi redovniki sami, ker je bila njih preskrba itak zagotovljena. S slovenskega narodnega vidika bi bilo obžalovati le razpust beljaških kapucinov, ker je živel ravno ta red v najtesnejših stikih s širokimi ljudskimi množicami, a omejitve celovških samostanov je otežila tudi življenje mnogih naših revnih dijakov, ki dobivali dotlej v njih zastoj hrano. Druge narodne škode razpust ni povzročil, pač pa vidno korist s tem, ker je omogočil ustanovitev tolikih in tako zelo potrebnih duhovnij ravno po dotlej versko tako zanemarjenih slovenskih predelih. Ravno s tega vidika se nam kažejo potem ti razpusti samostanov tudi v precej drugačni luči, kot smo jih pa navajeni smatrati na prvi pogled.

Ustanavljanje novih duhovnij v večjem številu je bilo namreč brez uporabe dotedanjih redovnikov sploh nemogoče, ker bi zanje ne bilo ne gmotnih sredstev in ne duhovnikov. Cilj razpuščanja, kakor sem že poudaril, torej ni bil „preganjanje“ samostanov (razen izprva „nekoristnih“), temveč predvsem ustanavljanje novih dušno-

pastirskih mest po tistih zapuščenih krajih, ki so ostajali dotlej skoro brez dušnega pastirstva, zlasti pa mladina brez veronauka. Glede na to je dvorna komisija že 29. I. 1782. vsem škofom najprej naročila, naj ugotovijo, kateri redovniki bi imeli zadostne sposobnosti (n. pr. znanje jezika in podobno) za dušno pastirstvo, a naslednjo jesen je potem pozvala vse škofo in kresijske glavarje, naj poročajo, kje bi bilo potrebno ustanoviti nove dušnopastirske postaje. Pri tem naj bi se ozirali na to, kje imajo verniki (n. pr. radi voda in gorá) pretežaven dostop do svojih župnij, kje imajo nad eno uro daleč, kje bi bilo vsaj 700 vernikov itd. Imeli so v vidiku tudi preureditev dotedanjih farnih mejá, kjer so n. pr. morali hoditi farani skozi tuje župnije do svojih župnikov. Škofje so se tem pozivom seveda radi odzvali in tudi ljudstvo je spremljalo poizvedovanja z največjim zanimanjem (načrti so bili namreč oznanjeni ljudstvu tri nedelje po vrsti s prižnice). Poročila so bila sestavljena z največjo vestnostjo in nam nudijo še danes prezanljivo sliko tedanjih cerkvenih razmer v naših krajih.

Za Koroško je bila tedaj predlagana ustanovitev kar 30 novih župnij in 102 lokalije, a dvorna komisija je potem to število znižala na 7 župnij in 78 lokalij, toda lokalisti bi bili čisto neodvisni od župnikov. Istočasno je bil sklenjen tudi razpust 9 koroških samostanov s 139 redovniki (po tem prvotnem načrtu bi ostala še nadalje tudi šentpavelski in velikovški). Ti načrti so bili pa potem v naslednjih letih še precej spremenjeni, vendar je bilo v koroškem delu lavantinske škofije v resnici v naslednjih letih ustanovljenih 5 novih župnij in 29 lokalij, v krški škofiji pa 2 župniji in 50 lokalij, a tudi lokalije so bile v poznejših letih skoro vse povzdignjene

v redne župnije. Vse nove dušnopastirske postaje so stale pod patronatom verskega zaklada. Predlogi škofov in kresij so bili tako zelo spremenjeni zato, ker so v svoji vnemi mnogi pretiravali v predlogih in bi za njih uresničenje ne bilo dovolj sredstev in ker se je lahko prišlo do istega cilja tudi po enostavnejši in cenejši poti (n. pr. s smotrno preureditvijo dotedanjih župnijskih meja).

Izvedba vsega načrta je bila poverjena škofom, kresijam in dekanom in sicer tako, da je prevzel gradbene stroške za nove cerkve in župnišča verski zaklad s sodelovanjem krajevnih činiteljev, a plače za nove dušne pastirje bi šle vse iz verskega sklada. Razen tega je bila ob tej priliki preurejena tudi štolnina in ukinjene nekatere dotedanje cerkvene takse, ki gotovo niso bile v prid dušnemu pastirstvu (n. pr. posebne pristojbine za spoved in previdenja). Ker je ostala večina novih duhovnij seveda tudi brez lastnih zemljišč in so bili tamošnji dušni pastirji navezani zgolj na majhno plačo iz verskega zaklada, so ostale po veliki večini dokaj revne, kajti štolnino za pogrebe in poroke so morali odrajtovati prejšnjim župnikom in tudi bera je ostala še vedno poprejšnjim užitkarjem. Cerkev nove duhovnije Za Vrhom je merila n. pr. samo 5 x 5 korakov, tako da je mogla stati v njej samo ena klop s 3 sedeži, a drugi verniki so morali stati med službo božjo v lopi pred cerkvico. Kurat je stanoval v leseni koči, polni mrčesa, pozneje so pa pripravili zanj zidano sobo nad neko kovačnico. V takih okoliščinah se je pa mogla vzdržati župnija samo do l. 1816., a od tedaj jo oskrbujejo iz Sveč.

(Dalje prihodnjič)

P * I * S * A * N * O * B * R * A * N * J * E

STAVA

(Nadaljevanje)

Jack je obstal. Stisnil je pesti, da so se nohti zadrli v dlani. „Prokleti, prokleta — toda končal kletve ni, ko da bi se bal, da bi kdo slišal, kar sam ni hotel slišati, najmanj iz svojih ust; niti verjeti. Tisto, da so se delavci stepli in topli, mu je bilo prišlo prav, klel je novodošle; še Bog, da so se topli. „Prokleti Dipiji, umazani Dipiji.“ Misel ni bila pri teh ljudeh. Namesto širokih ukrajnskih obrazov, namesto širokih ramen, je videl z mokrimi očmi, kot da bi gledal skozi rdečkasto raztrgano mrežo, žensko glavo z dolgimi lasmi, podolgovati obraz, lep obraz, usta rdeča, okrogla rame in prsi napol razgaljene; oble, dvignjene. Stegnil je roke — obraz se je smejal, najprej tiho, ko da bi se smejal nekdo ponoči za visokim zidom, potem glasneje, glasneje in zdaj je bil tu smeh, nerazumljiv hreščec smeh, ki ni bil več smeh — klepet rac, klepet rac, brezvočen. — Na njegove oči so se spuščale pajčevine, rdeče pajčevine; trudil se je, da bi jih s prsti odstranil in potem je videl roko, ozko, s temnimi prsti, ki so se tresli. Ni bila to delavska roka; prsti (na enem pečatni prstan z briljantom), so se tresli; bili so potni, na grudih žene, med dolgimi lasmi in smehom, ki je bil, kot da bi prihajal iz kleti. Jack je zamahnil s pestjo, pobil bi, če bi zadel (če bi bilo kaj zadeti), pest je zarazala v zrak, zasuknilo ga je, padel je na eno koleno ko pobit boksar.

Pobral se je. Ko se je ozrl, je opazil, da se je bil oddaljil za dobro miljo. Segel si je za vrat in odpel srjaco. Šel je globoko po sapo in si pod kapo s prsti česal lase. Hrešče je pljunil in še enkrat in potem se je s palcem in s kazalcem useknil, kot da bi si hotel očistiti več kot usta in nos. Obrisal je prste v hlače in koračil nazaj.

Ze od daleč je videl skupino delavcev, ki so sloneli na orodju. „Prokleta sodrga, hudiči leni, pokažem vam, kaj je delo!“ Pogledal se je po progi. Spotoma pobral kamen, ga zalučal proti delavcem, potem še enega. Zdaj smo zopet pri stroju.

S tem strojem smo dvigali progo. Tu nekaj palcev, tam za cel jard, kakor je bil teren in kakor se je bila proga pač posedla. Stroj je bil na bencinski pogon. Imel je dva motorja, katera si mogel upravljati skupno ali posamič. Bilo ga je torej možno premikati po volji. Spodaj sta bila dva močna jeklena kavlja, katera je bilo treba postaviti pod tračnici. Teren je bil zmrznjen in zdaj so od pragov s krampi odkopavali gramoz. Ob stroju je stal mehanik Marko, na vsaki strani po dva delavca z lopatami. Koliko so progo dvignili, je zaviselo od Jacka in njegovih znakov. Ta je ležal trideset jardov pred strojem na tračnici in motril progo skozi preprosto merilno pripravo. Dve taki pripravi sta bili še na tračnici za

strojem in razdalji po trideset jardov. Jack udari s kamnom po pragu in Marko požene motorja. Iz dveh debelih cilindrom podobnih cevi se pokažeta dva jeklena droga, ki imata spodaj ploščate nastavke. Ta nastavka se pogrezeta za nekaj palcev v pesek. Mehanik odvijne plinsko ročico. Stroj močneje zarohni. Podstavka tičita zdaj trdno v pesku in podoba je, ko da bi cilindra lezla kvišku. Proga počasi leze iz nasipa. Vidijo se že pragovi, čez čas visi proga v zraku ko rahlo usločen most.

„Štirinajst palcev“, zakliče Marko, „Šestnajst, dva čevlja.“ Jack zamahne z roko in Marko izklopi motorja. Delavci, ki so doslej stali ob strani, pristopijo. Z vsake strani pričneta po dva nasipavati pesek. Mečeta ga pod dvignjene pragove, potem stopita na kup in pričneta vsak s svoje strani z lopatama podbijati pesek pod prag. Zopet nasipata in podbijata tako dolgo, dokler ne sedi prag trdno.

Marko premakne ročico in jeklena droga s ploščatima podstavkoma se pogrezeta v cilindra. Marko odmakne stroj. Proga sloni na peščenem hrbtu. Jack motri progo. „Previsoko! Pretirno sta nabili! Bij Mihajlo!“

Pristopi plečat Ukrajinec. V lopatastih rokah ima težko kladivo. Razkorači se, naravna kapo in pljune v dlani. Kladivo dvigne visoko nad glavo in pritisne. Ko je kladivo tri čevlje nad pragom, počepne, da bi

Georg Matrai:

Kvartaška igra se mora nadaljevati

Kar vam bom sedaj pripovedoval ni izmišljeno. Je zgolj poročilo o resničnih dogodkih iz dežele brezmejnih možnosti: Madžarske.

Štirje starejši gospodje so igrali bridge (angleška kvartaška igra). Ze dolga leta so se sestajali vsak četrtek popoldne pri enem izmed njih, nekem znanem budimpeštanskem odvetniku in kvartali. Od šestih do desetih zvečer. Imeli so občutek, da so sami med seboj, med prijatelji. Govorili so tudi o politiki in ne baš preveč prijazno o Kadarju in njegovih tovariših. Pripovedovali so si tudi najnovejše smešnice, ki jih je neuničljivi budimpeštanski humor vedno znova porajal na rovaš svojih komunističnih oblastnikov. In srkali so vino.

Pred nekaj tednov pa se je zgodilo, da je po odhodu svojih gostov gostitelj našel na tleh v stranišču neko izkaznico. Odprl je mali, povsem občajno izgledajoči ovitek, da ugotovi, kdo izmed prijateljev je neki pozabil svojo osebno izkaznico.

Toda nenadoma je prebledel. Držal je v rokah namreč legitimacijo posebne vrste. Bila je izkaznica ovaduha, tajnega prisluškovalca, kot jih ima policija „vgrajene“ po vseh hišah, društvih, gostilniških omizjih

dal udarce večjo moč. Proga se strese. Mihajlo pogleda po Jacku. Zopet zavihiti kladivo in zopet; petkrat, šestkrat, desetkrat. Čelo ima potno, oči izbuljene. „Bij, Mihajlo, bij! Še enkrat, še, še!“ Kladirar sope, moči mu pešajo. „Še enkrat! Še! Takol!“ Jack je zadovoljen. Mihajlo se nasloni na kladivo in lovi sapo. Zdaj pristopijo lopatarji in prično nasipati ostali del dvignjene proge do stroja. Zada je še ena skupina, ki nabija nasuti gramoz pod tramove. Jack gre nekaj tračnic nazaj in leže. Pokima. Marko in pomagati pomaknejo stroj za trideset jardov naprej in potem se vse ponovi. In zopet in zopet. Ob desetih Jack ustavi stroj. „OK,“ pravi „OK, odpočite se!“ in odide po progi. Napijemo se vode in prižgemo cigarete.

„Jack pravzaprav ni prasica,“ reče Marko Semjonu.

„Ne, Jack je OK.“

„Čeprav pri delu priganja?“

„Čeprav!“

„Priganja, pravim; goni kot hudič!“

„Mora. Tak je svet; on nas, drugi njega.“

„Da,“ reče Marko po premisleku, „Jack je OK.“

„Dasiravno je Anglež?“

„Dasiravno.“

„Glej ga. Svoj čas si trdil, da so vsi Angleži prasice.“

„Sem.“

„Si pozabil, kako so nas izrabili? Si pozabil, kaj so napravili s Čehi, s Poljaki?“

„Hudič naj vzame Poljake!“

(Konec prihodnjic)

in podobno. Bila je brez imena, imela je samo posebno številko in pečat AVO, proslule madžarske tajne policije.

Eden izmed njegovih starih prijateljev je bil torej v službi rabljev, je strahoma pomislil odvetnik. Kdo neki bi utegnil biti?

Odvetnik je komaj pričakal naslednjega četrtka, da se zberejo pri njem člani kvartaškega krožka. Prišli so kot ponavadi, posedli so za igralno mizo, se šalili, smejali, kritizirali, pili vino in igrali karte. Odvetnik se je obnašal, kot da se ni nič zgodilo, toda ko se je družbica začela pospravljati, je mimogrede omenil, ali ni morda kdo izmed gospodov zadnjič pozabil tukaj izkaznico. Gospodje so po vrsti zmajali z glavo, nobeden ni ničesar vedel o kaki izgubljeni legitimaciji. Kot ponavadi, so se razigrane volje razšli.

Odvetnik je prebil noč brez spanca. Kdo izmed njegovih treh starih prijateljev je ovaduh tajne policije? Vedel je, da se njemu samemu in bržkone tudi ostalima dvema soigralcema ni treba nič hudega bati. Naloga takoimenovanih „vgrajenih“ ovaduhov ni bila prisluškovanje še tako „reakcionarnih,“ a sicer brezpomembnih razgovorov, kajti ako bi tajna policija hote-

la zasledovati vse pogovore te vrste, bi morala imeti milijone ovaduhov in milijoni Madžarov bi vsak dan nanovo romali v zapore. Ne, njihova naloga je, da odkrivajo „zarote“... in kaj takega starejšim gospodom pri bridgu še v sanjah ni prihajalo na misel. Pa kljub temu... ni bila baš prijetna zavest imeti med svojimi starimi, dobri prijatelji ovaduha.

V eni izmed prihodnjih noči je zazvonil zvonec na vratih. Odvetnik je preplašen planil pokonci. Vedel je takoj, kdo je pozni nočni obiskovalec. Pred vrati je stal mlad častnik AVO. Odvetnik si je oddahnil: Ako stoji pred vrati samo en mož AVO, potem še ni tako hudo; ako pa sta dva potem pa je človek dokončno zgubljen...

„V vašem stanovanju ste minuli teden našli neko izkaznico?“ je vprašal.

„Da, tako je.“

„Prosil bi vas, da mi izkaznico izročite,“ je dejal častnik s hladno vljudnostjo.

„Tega ne bom storil,“ je odvrnil odvetnik. „Razume pa se, da sem pripravljen izročiti izkaznico vaši nadrejeni oblasti proti pismenemu potrdilu.“

Častnik AVO je skomignil z rameni: „Potem pač morate z menoj. Prosim, oblecite se, moj avtomobil čaka v ulici okrog ogala.“ (Gospodje pri AVO so namreč zelo obzirni: s svojimi vozili, ki jih razpoznate po plavih svetlobnih znakih in pogled nanje vsakomur požene strah v kosti, ne pridejo nikoli pred hišo svoje žrtve, temveč čakajo v bližnji ulici ali za prvim ovinkom).

Odvetnik se je oblekel in sledil častniku. Ko sta že sedela v avtomobilu, je častnik ravnodušno dejal:

„Mi je sicer jasno, zakaj ste vztrajali na tem, da osebno izročite izkaznico. Radi bi zvedeli ime njenega lastnika. Toda vnaprej vam povem, da se vam to ne bo posrečilo.“

Odvetnik je mirno odgovoril: „Nisem tako otročji, da bi pričakoval od vaše oblasti ime lastnika legitimacije. Hočem imeti samo uradno potrdilo, da sem izkaznico vrnil.“

Prišla sta pred orjaško poslopje AVO. Odvetnika so odvedli v žarko razsvetljeno sobo, kjer je mladi častnik podal svoje poročilo. Odvetnik je oddal izkaznico in dobil zanj potrdilo. „Lahko noč“ je še dejal višji častnik AVO.

„Lahko noč,“ je odzdravil odvetnik, srečen, da je z eno nogo že stal na pragu. Tedaj reče višji častnik AVO za njim: „Svetoval bi vam, da vaših običajnih kvartaških sestankov ne opustite.“

„Jih tudi ne bomo,“ je odgovoril odvetnik in odšel.

Gredeč po cesti premišluje: Nikdar je ne bo zvedel kdo izmed njegovih starih intimnih prijateljev je ovaduh in pomagač rabljev. Pa še nekaj je gotovo: Ves njegov krog znancev, vsi razgovori in njegova osebna varnost so na kocki!

Kljub tem, igra se mora nadaljevati. In se tudi nadaljuje.

F. GRIVŠKI:

38

Ozniki POVEST

Zgodaj v jutro jo je našla mati vso blede, ko je dremala nad kupom pisem ob ugašajoči luči. Roke je imela sklenjene v molitvi. Zbudila jo je in pregovarjala, naj leže v posteljo. Tilka je pobrala pisma, jih zaklenila v predal in odšla v cerkev. Šmarnični oltar je žarel v svečah in duhtel v cvetju, na braj-dah pa so rdele črešnje prav tako kakor takrat... Samo v duši se je podrla lep maj in z njim so strohneli vsi krasni upi. Cesta je ubila vse...

Med tednom je prišlo iz mesta pismo. Pisal je zdravnik, naj pridejo po Gregorja. Sporočil je, da je bolnik ozdravel, da se je pomiril in da lahko zapusti bolnišnico. Navsotoval je, naj ga pošljejo proč od doma, kjer bi bil v miru in bi ga ne mučili spomini.

Kam? Mati je pisala sinu p. Serafinu, gvardijanu v kapucinskem samostanu. On bo najbolje svetoval. V nedeljo pod noč se je Gregor vrnil domov. Žena in hčerka nista hoteli, da bi prišel ob dnevu in da bi se ljudje zgledovali. S postaje so prišli za hišami. Gregor je bil krotek in veder; kakor otrok je stopal ob ženi. Mehko je govoril in docela se je raznežil, ko je zagledal domačo

hišo na hribčku. Bilo mu je trpko pri srcu, ko se je vpenjal po klancu in izpraševal o njih, živini, vinogradu in domačih. Zdelo se mu je, da se je zdramil iz težkih sanj. Bo-lezen se mu ni poznala, le to sta opazili mati in hči, da je oče postal otročji. Svoje dni je stopal ponosno, zravnane kakor hrast. Može-te so bile njegove besede in korak mu je bil trden in gotov. Sedaj pa ga je objela sanj-avost. Ni se mogel načuditi potoku, ki je šumljal ob poti; ogledoval si je zvezdnato nebo, obstajal je ob ozarah, samo k peščenemu hribu, kjer so zevale globoke črne jame, si ni drznil pogledati. Ko je stopil v vežo, je sklenil roke in se zahvalil bridki martri v kotu nad mizo.

Ob skrbni postrežbi se mu je zdravje še bolj krepilo, dasi ni bil za resno delo. Na vrt je hodil in grebel med gredicami. Natrgal je rož ter jih nosil k vaški kapeli, kjer je molil polglasno za vse, posebno za Fortunata. Sosedje so mu bili prijazni; med seboj so si pa mežikali in ugotavljali, da Gre-gor še ni pri čisti pameti.

„Le kaj sta imela s Fortunatom?“ so u-gi-bali, „da vedno o njem govori.“ Nevolja nad Gregorjevo družino se je polegla, va-ščani so celo pomilovali Gregorja in sočutno tolažili mater in Tilko.

Sin je takoj odpisal. V dolgem pismu je tolažil mater in nujno svetoval, naj bi očeta čimprej poslala k njemu v samostan.

„Mir in izpremenjene okoliščine bodo u-godno vplivale na očetovo zdravje. Če bo hotel, bo pomagal vrtnarju ali pa popravljal po klostru. Vsi patri ga bodo z veseljem sprejeli, najbolj pa jaz. Čaka ga tudi vese-lo presenečenje, katero za sedaj prikrijem. Naj pride čimprej, ker bi ga zelo rad videl!“

Ko so očetu prebrali pismo, je molčal. Težko se je ločil od domačije. Pred odhodom je obiskal njive in vinograd, živino in sosedje; samo na peščeno gmajno ni šel. Na predvečer slovesa ga je Tilka peljala na Fortunatov grob. Zajokal je ob velikem kamnu in naročil, naj ga mrtvega pripeljejo domov in pokopljejo zraven Fortunata. Drugi dan so ga spremili na postajo. Mirno in vdano je stopil v vlak in gledal skozi okno, kako izginja vas, hribček za njo in hiša na hribčku pa velika široka cesta ob vasi...

SETEV ZORI

Na samostanskem dvorišču je pripravljal Niko voz. Visoki, sivi zidovi so pili hladno večerno sonce. Zeleni bršljan je šuštel v ve-tru in silil med ovenelo zelenje, ki se je samotno skrivalo v kamnitih razpokah. Nad vodnjakom sredi dvorišča so zborovali go-lobje. Sedali so na stare klopi, obrabljeni kole-sa, velike ornice in čakali, kdaj pride stari brat Klemen, da jim prinese zrnja. V temnem kotu je na križnem hodniku vi-

sela stara božja martra nad širokim zarezanim klečalnikom. Iz kleti je udarjal duh po kipečem vinu ter se mešal z neprijetnim vonjem po kisavi in trohnohi.

Stara stavba je gledala s hriba v dolino, kjer je šumela med turščico reka, ki je v loku zavila okrog vasi, da je bilo komaj prostora za železniško postajo. Za majhni-mi okni so se vlekli ozki hodniki s škripajočimi žaganicami, obloženi z okajenimi sli-kami častitljivih redovnikov z dolgimi si-vim bradami. Ozka vrata, zaznamovana s številkami, so vodila v celice, kjer so pri knjigah ali pri mizarskih mizicah sedeli menihi. Na vratih s številko 1 je bil pritren-napis: P. Serafin, gvardijan.

Gvardijan je zaprl veliko knjigo, vzel z obešalnika plašč in zaklinal skozi okno: „Hej, Niko, si že napregel?“

„Tako!“

„Pridi malo gor!“

Niko si je obrisal roke v moder predpas-nik, odložil komat in odhitel po lesenih stopnicah.

Na hodniku ga je prestregel oče gvardi-ijan. Gladil si je dolgo brado in gledal sko-zi okno v dolino.

„Na postajo pojdeva,“ je dejal momla-joče. „Čudnega gosta dobimo. Poznaš ga dobro!“

„Tako!“ je zategnil fant.

(Dalje prihodnjic)

Romanje v Marijino Celje

K MARIJI NA SELU

Znamenita Marijina božja pot v Marijinem Celju (Maria Zell) ali po naše na Selu obhaja v tem letu 800 letnico obstoja. Vso leto prihajajo številni romarji, posamezniki in skupine. Prišli so zastopniki raznih narodov, Podonavja, da se poklonijo svoji Materi Kraljici ter jo prosijo pomoči. Med njimi je bilo posebno veličastno romanje gradiščanskih Hrvatov, ki so v svojih pisanih starodavnih narodnih nošah in s skupno pesmijo in molitvijo zapustili globok vtis pri domačih meščanih, pa tudi pri tujcih, ki so v tistem času prišli kot romarji v to Marijino svetišče. Zato je bilo prav in primerno, da so se tudi koroški Slovenci v skupnem romanju poklonili „Materi slovenskih narodov“, kakor se je Marijino svetišče imenovalo skozi vsa stoletja svojega obstoja. Naš slovenski dušnopastirski urad v Celovcu je z načrtnim in podrobnim delom pripravil romanje. Treba je bilo pri tako močno obiskanem romarskem svetišču urediti čas romanja, red božje službe, pripraviti vožnjo z vlakom in avtobusi, stanovanja za romarje. Dušni pastirji so v posameznih župnijah vršili skrbno podrobno delo za kar najboljši uspeh romanja. Posebno veselje nas je navdajalo, ko smo zvedeli, da se bo naš prevzvišeni nadpastir škof dr. Jožef Köstner udeležil našega romanja.

Na praznik sv. Lovrenca smo se podali na romarsko pot. Na kolodvoru v Celovcu je mil. g. prelat dr. Blüml blagoslovil romarje in jim želel srečno pot. Opoldne je dolgi romarski vlak prispel v Bruck. Od tam so se romarji odpeljali s posebnimi avtobusi k Mariji na Selu. Vedno bolj so se nam bližale gore, ki obdajajo Marijino svetišče.

Ko smo prvič zagledali Marijino baziliko, nas je prevzel občutek, podoben kakor so ga doživeli Izraelci, ki so poromali v Jeruzalem in zagledali po dolgem potu prvič njihovo sveto mesto. Takrat so zapeli psalm: Vesel sem, ko mi pravijo: V hišo Gospodovo pojdemo... Mi pa smo zapeli: Lepa si, roža Marija... Dospeli smo na Selo. Mnogi izmed romarjev smo prvič stopili v Marijino svetišče, zaupljivo smo pokleknili pred Marijinim oltarjem v sredi cerkve in pozdravili našo Mater, nebeško Kraljico.

Ob 6. uri smo se razvrstili v sprevod, ki ga je vodil naš nadpastir. Bilo nas je okrog 1500. Z molitvijo in petjem domačih slovenskih verskih pesmi ob spremljavi domačih zvonov smo vstopili v Marijino svetišče.

Slovenci - narod, ki rad moli

Pred cerkvenimi vrati nas je pozdravil zastopnik župana, v svetišču samem pa prioro tamkajšnjega benediktinskega samostana. Izrazil je svoje veselje, da more pozdraviti v svetišču na Selu zopet enega vladajočega škofa, in sicer nadpastirja, ki je pripeljal svoje slovenske vernike v uradnem škofijskem romanju. Dejal je: „Hvaležni smo vam zato še prav posebej, ker smo o teh vernikih že slišali in smo zato trdno uverjeni, da pride sedaj romat ljudstvo, ki moli. In ker je glavni namen tega jubilejnega leta, da bi zbudilo v srcih vernikov spet duha molitve, vas prosim, dragi koroški Slovenci: Molite!“

Nato je romarje nagovoril upravnik svetišča, znameniti p. Beda, v slovenščini. Dejal je med drugim:

„Za poslanstvo in nalogo avstrijskega nacionalnega svetišča je značilno, da pozdravita romarje ob vhodu v cerkev dva spomenika slovanskega in ogrskega kneza, ki sta bila oba velika dobrotnika Marijinega Celja.“

Ze stoletja sem prihajajo semkaj romarji različnih narodnosti. Ze stoletja sem pojejo vsak v svojem jeziku, toda vsi eno in isto melodijo ljubezni do Boga in do Matere božje. Toda ta ljubezen je našemu Gospodu in naši ljubi Gospe všeč le tedaj, ako obrodi kot blagodejen sad pravo bratsko ljubezen med posameznimi narodi. Svojevrstnost, jezik, kultura vsakega naroda je dar božji. Te darove morajo vsi smatrati kot svete in jih spošto-

vati. Mir in sreča moreta biti le tam, kjer vsak narod posebnosti drugega naroda spoštuje in ceni prav tako, kakor ljubi posebnosti svojega naroda.

Sledila je večerna sv. maša, ki jo je bral mil. g. kanonik Aleš Zechner. Svojo pridigo je mil. g. kanonik začel z besedami prekrovanja: Glej, odslej me bodo blagrovati vsi rodovi (Lk. 1). Ta napoved se skozi stoletja v tej romarski cerkvi uresničuje.

Tri romarske prošnje

Tu Marija kliče vsem rodovom: „Pridite k meni vsi, ki po meni hrepenite in nasi-

Slovenski koroški romarji okrog Marijinega milostnega oltarja (Foto Zaletel)

tite se z mojim sadom“. Tudi koroški Slovenci smo poromali k naši skupni materi, da se ji zaupno priporočimo. Tri prošnje imamo:

„1. Marija, Devica verna, poživi v nas vero! 2. Marija, podoba pravice, izprosi nam duha pokore in 3. Marija, mati Odršenikova, izprosi nam ljubezni do Kristusa in njegove Cerkve.“

Posebno mladina se naj zaupno obrača k božji Materi za pomoč, kajti današnji svet je poln nevarnosti za mladi rod. Odpad od vere, ki se je v preteklosti izvršil v svetu, je rodil hude posledice; rodil je današnjo negotovost in notranjo razklanost ljudi. V zadnjih desetletjih smo bili priče grozot, o katerih smo mislili, da sodijo kot medle pripovedke v zaprašeno zgodovino. Toda po nedavnih statistikah je v času zadnje vojne in prvih povojnih letih iz prisilnih vzrokov menjalo bivališče nad 50 milijonov ljudi, tako da je to največje preseljevanje, kar jih pozna zgodovina.

Vprav radi teh strahot je človeštvu potreben povratek k veri, k zapovedim krščanske ljubezni, je dejal pridigar. Prav tako pa je treba v nas vseh oživeti duha pokore, kajti vsak izmed nas se mora vprašati najprej, ali on sam vrši vse dolžnosti, ki mu jih vest nalaga. In kot je Marija razodela v Fatimi, je prva pokora v tem, da vsakdo zvesto izpolnjuje svoje dolžnosti prav tam, kamor ga je postavila božja previdnost.

Na tem romanju bomo obnovili našo krstno obljubo, obljubo zvestobe materi sv. Cerkvi, papežu, škofu in našim dušnim pastirjem. Zaključil je mil. g. kanonik Zechner s temi besedami: „Marija, poživi in ohrani v nas vero, zbudil v nas duha pokore in ohrani v nas ljubezen do Kristusa in katoliške Cerkve. Slabotna je naša molitve, naša pokora, naša vera in ljubezen, zato se pa združimo s Teboj, naša mati, srednica milosti, in obnovimo svoje posvečenje Tvojemu brezmadežnemu Srcu. Amen.“

Po kratkem presledku se je razvila mogočna večerna procesija. Ob vsej poti so bili pripravljene zvočniki, tako da smo mogli vsi sodelovati pri petju in molitvi. Red

so delali naši domači fantje in bilo je res lepo, da se je vprav mladina v tako velikem številu udeležila tega romanja. Sredi procesije je večer naš prevz. nadpastir dr. Köstner, spremljalo ga je 20 slovenskih duhovnikov, dušnih pastirjev slovenskih župnij. V sprevodu pa je bilo nekaj odličnih tujih romarjev, med njimi msgr. Weinbacher, rektor Avstrijskega papeškega zavoda „Anima“ v Rimu, ter zastopniki redov.

Mogočno so v nočno nebo kipele slovenske pesmi in ta večer je bilo Selo, ali kot se uradno imenuje Zell pod dojmom sloven-

Zato naj klic tega jubilejnega leta doseže naše brate in sestre iz vseh ljudstev in narodov. Treba je, da končno vendar pokopljemo narodnostno sovraštvo in narodno zavist. Naj se zato iz te hiše razliva mogočen tok sporazumevanja, reka ljubezni, reka uvidevnosti, dobrote, odpuščenja, ki naj oblije naše duše, reka, ki naj odnese in odplavi vse, kar nas razdvaja. Naj odnese ves srd, sovraštvo, med narodi Avstrije in ljudstvi Evrope.“

V nedeljo zjutraj so že po 4. uri pristopili mašniki k božjemu oltarju, neprenehoma so darovali vso predpoldne svete maše. Romarji so opravili sv. spoved in prejeli kruh življenja v sv. obhajilu. Ob 7. uri je bila naša skupna božja služba s skupnim sv. obhajilom. Sv. mašo je daroval naš prevzvišeni g. škof, ki nas je po evangeliju nagovoril v slovenskem jeziku:

Škof: K živim vrelcem vere!

„V mnogih deželah obstojajo skozi stoletja znameniti zdravilni vrelci, kjer iščejo in najdejo ljudje zdravje. Brez človeškega sodelovanja so nastali ti vrelci kot dar božje dobrote.“

Dragocenejši pa so zdravilni vrelci za človeške duše, ki jih je Bog, naš Gospod, pripravil. Ta vrelci je Marijino Celje, duhovni zdravilni vrelci ne samo za eno škofijo ali eno deželo, temveč za vse narode, ki žive v Podonavju.

Bog, naš Gospod je v svoji dobroti hotel, da tečejo vrelci njegove milosti najpogosteje tam, kjer se časti Mati njegovega edinorojenega Sina, prebležena Devica Marija. Po materinih rokah nam hoče deliti B g svoje milosti. Kako usmiljen je, kako pozna naše človeško srce!

Tako prihajamo danes tudi mi k neki nebeški Materi polni zaupanja. V Marijo smemo staviti vse svoje brezmejno zaupanje, ona je „mati vseh udov telesa Kristusovega“. Kakor je Jezus sklenila v svoje srce, tako sklepa tudi nas kot njegove brate in sestre v svoje srce. Vse nam hoče dati, ona nas ljubi bolj kakor morejo ljubiti vse matere na svetu.

Zdravilni vrelci pa človeka samo tedaj ozdravi, če je pripravljen zdravilno vodo uporabiti. Če za to ni pripravljen, mu zdravilišče ne more pomagati. Naša pripravljenost, da sprejmemo zdravilne milosti, je naša vera in naše trdno zaupanje. Da, nebeška Mati, verujemo, da nam hoče pomagati, verujemo v ljubezen Tvojega materinega srca, verujemo, da nam more pomagati. Nikdar se ni bilo slišati, da bi Ti koga zapustila, ki je k Tebi pribežal, Tvoje pomoči prosil in se Tvoji priprošnji priporočal.“

Ob 9. uri je bila slovesna sv. maša k sklepu romarske božje službe. Č. g. dr. Janez Polanc je v sklepni pridigi položil vse dobre sklepe romarjev Mariji v naročje. Pozval je romarje, naj sledi besedi, ki smo jo dali Mariji, tudi izvršitev sklepov v vsakdanjem krščanskem življenju. Posebno je polagal na srce molitev skupnega družinskega rožnega venca.

Skupni pevski zbor pod vodstvom č. g. prof. S. Mihelič, ki je krasno prepeval med romarskimi božjimi službami zvečer in zjutraj, in skupno ljudsko petje, katerega je vodil č. g. dr. Cigan, sta med seboj tekmovala pri uri slovesa od Marijinega svetišča.

V skupni procesiji smo zapustili milostni kraj, pred vhodom so še sprejeli škofov blagoslov. Prevzvišeni je stal z duhovščino pred mogočnim portalom bazilike in nas pokropil z blagoslovljeno vodo.

Romarje so napolnjevala čustva naše stare pesmi: Vse prepeva, se raduje, pesmi do neba done, moja duša le žaluje, v solzah se topi srce: Ker slovesna ura bije, da od Matere Marije, moram se ločiti zdaj, zapusti sveti kraj... Srčno kličem: Z Bogom Mati, Tebi hočem zvest ostati...“

Vlak nas je popeljal v rodno deželo Koroško. Udeleženci prvega uradnega koroškega škofijskega romanja smo se povrnili na svoje domove z bogatimi darovi, ki nam jih je izprosila naša nebeška Mati. Ostali ji bomo zvesti in hvaležni otroci, kar je že stara slovenska tradicija.

Textilhof temeljito prazni!

Barvaste preobleke za pernice	§ 48.—
Barvaste preobleke za blazine	§ 12.—
Preobleke za odeje z vložki	§ 64.—
Preobleke za blazine z vložki 60x80 cm	§ 15.—
Preobleke za odeje, čiste, bele, gladke	§ 55.—
Preobleke za blazine, gladke, 60x80 cm	§ 12.—
Rjuhe 230x150 cm	§ 37.—

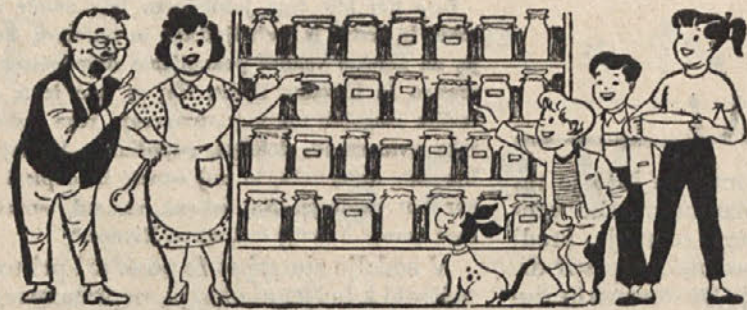
Bombažno-volneno blago 95 cm 1 m § 14.—

Blago za zavese, za kilogram	§ 50.—
1 m širina 80 cm	ca § 6.—
1 m širina 120 cm	ca § 9.50
Svileni barhant za spalne halje za kg	§ 100.—
1 m	namesto 32.— ca § 16.—
Enobaravno blago za delovne plašče	za kg § 70.—
Enobaravno blago za delovne srajce	1 m od § 8.— do § 10.—
Enobaravno blago za delovne obleke	§ 8.— do § 10.—

NAJVEČJA SENZACIJA!

3 najfinejše popelin. srajce, namesto 195.—	§ 100.—
Čipke iz tila, za kg	§ 100.—
1 m	ca § 9.—
Moške pižame iz flanela	§ 79.—
Zenske nočne srajce iz flanela	§ 54.—
Flanelaste otroške pižame	§ 48.—
Flanelaste otroške spalne srajce	§ 36.—

TEXTILHOF KLAGENFURT Alter Platz 12

Eingekocht wird heut, juchhe!
Marmeladen und Gelee —
Fertig sind wir - eins, zwei, drei
König hilft uns ja dabei!

LESNI IZDELKI, KOŠARE, HISNO
IN KUHNJSKO ORODJE, METLE
IN KRTACE VSEH VRST
v Fachgeschäft
SEPP KORENJAK
CELOVEC — KLAGENFURT, Benediktinerplatz

Nogavice, žensko spodnje perilo, moške in otroške hlače dobite najceneje pri STOFFSCHWEMME, Klagenfurt, Benediktiner Platz.

50 PROCENTOV POPUSTA NA OSTANKE VSEH VRST

Na vse drugo blago pa 20 procentov popusta **POLETNI IZPRAZINITVENI PRODAJI**

V TRGOVSKI
HIŠI KOROŠCEV

G. Wusschaden

KLAGENFURT
Bahnhofstraße 7, Am Fleischmarkt

ZDRAVNIK SVETUJE: Bakterije, dobrotnice in šiba človeštva

(Nadaljevanje) Kot gnilobne klice razkrajajo mrtva telesa nekdanj živih bitij, ki bi sicer pokrivala zemeljsko površino. Pri vrenju so bakterije glavne činiteljice. Brez drobnoživk bi potemtakem ne bilo „rujnega vinčka“, ne rahlega kruha, ne kislega zelja, ne kislih kumaric in ne kisle repe, kar je vse skupaj važno za našo prehrano. V mnogih tehničnih obratih je delovanje mikrobov koristno pri izdelovanju najrazličnejših potrebščin za vsakdanje življenje. Iz kvasovk izdelujejo droži, bacili mlečne kisline pa skisajo mleko. Bakterije sira pripomorejo, da sir dozori. Nekatere vrste sira so bogato založene z bakterijami in so zaradi tega kaj zaželene. S pomočjo kisovih droži

Ker je naše zdravje, naša prehrana, naše okolje in celo naše gospodarstvo tesno povezano z bakterijami, so zgodovinski podatki odkritja in izsledovanja drobnoživk kaj zanimivi. Bakterije so odkrili razmeroma pozno. Leta 1855 je nemški podeželski zdravnik Alojz Pollender iz Wipperfuertha v okraju Köln kot prvi odkril in opisal bacile vraničnega prisada. Temeljna pripravljana dela za izsledovanje bakterij je izvršil Louis Pasteur, ki je bil kemik, fiziolog in profesor na Sorbonni v Parizu, živel je od leta 1822—1985. Pasteur je leta 1857 dokazal, da so drobnoživke, ki jih vidimo pod mikroskopom, v vzročni zvezi z vretjem in z gnilobo. Dasi ni bil medicinec, se je mnogo ukvarjal s povzročitelji kužnih bolezni. Po navodilih, ki jih je Pasteur svoj čas izdal, izvajajo zdravniki v Pasteurjevih zavodih še danes njegovo zaščitno zdravljenje oseb, ki so jih ugriznile stekle živali. Nova doba v nauku o kužnih boleznih je nastopila s slavnim nemškim zdravnikom Robertom Kochom, ki je bil rojen leta 1843 in je umrl leta 1910. Leta 1876. se mu je posrečilo zrediti bacil vraničnega prisada v čisti kulturi (to je v laboratoriju in posebni tekočini). Ugotovil je, da povzročajo smrt za vraničnim prisadom obolelih živali presnovki bacilov vraničnega prisada. Leta 1878 je objavil odkritje mnogih različnih bakterij, ki povzročajo dolgotrajno gnojenje ran. Leta 1882. sledi izsleditev bacila tuberkuloze, 1883. leta je odkril bacil kolere. Po teh uspehih so sledila vedno nova odkritja dotlej neznanih bakterij. Leta 1905 je odkril Fritz Schaudinn, zoolog iz Hamburga, ki je umrl leta 1906 v starosti 35 let, povzročitelja sifilide. Teoretično in praktično so važna znanstvena dela ruskega zdravnika Ilje Mečnikova, ki je živel od leta 1845 do 1916. Znan je njegov uspešni prenos sifilide s človeka na človeku podobne opice. Mnogo je on odkril in razjasnil o aktivni in pasivni imunosti, to je o zavarovanju zoper nalezljive bolezni. Aktivno pridobimo, če smo kužno bolezen dejansko preboleli, pasivno pa zadobimo s cepljenjem proti njej.

Osnovna pravila je izdal tudi o fagocitozi, to je o požiranju in uničevanju v telo vdrlih bakterij po belih krvnih telescih. Svetovno znan je nadalje Emil pl. Behring, rojen leta 1854, umrl leta 1917; bil je profesor medicine v mestu Marburg an der Lahn in si je na podlagi svojih izsledovanj na polju bakteriologije pridobil trajne službe za zdravljenje kužnih bolezni. Od nje ga izvira zdravilni serum proti davici in mrtvičnemu krču (tetanusu). Zadnje odkritje bakteriologov je bilo, ko so ugledali v elektronskem mikroskopu viruse, najmanjše povzročitelje preko 300 do sedaj še nezna-

nih bolezni. Virusi merijo komaj milijoninke milimetra.

Iz ravnokar naštetih zgodovinskih podatkov je razvidno, da je veda o bakterijah stara šele komaj 100 let. V drugi polovici preteklega in v prvi polovici tekočega stoletja so učenjaki vseh večjih narodov, takozvani „lovci na mikrobo“, temeljito pospravili z izmišljenimi in praznovernimi razlagami kužnih bolezni, razjasnili naravo najnevarnejših sovražnikov človeštva in omogočili obrambo v obliki zdravilnih serumov in cepiv. (Konec) Dr. G.

SLOVENSKE ODDAJE V RADIU

NEDELJA, 25. 8.: 7.20 Duhovni nagovor. 7.25 S pesnijo pozdravljamo in voščimo. — PONEDELJEK, 26. 8.: 14.00 Poročila, objave, pregled sporeda. — Glasbeni utrinki... 18.45 Za našo vas: B. Singer: Vloga umetnih gnojil. — TOREK, 27. 8.: 14.00 Poročila, objave. — Ob romanjih. (Manuskript: Marija Inzko). — SREDA, 28. 8.: 14.00 Poročila, objave. — K 208. obletnici rojstva J. W. Goetheja. 18.45 Za ženo in družino. — ČETRTEK, 29. 8.: 14.00 Poročila, objave. — Gregorčičeve pesmi poje zbor slov. katoliškega prosv. društva „Lojze Bratuž“ iz Gorice. — PETEK, 30. 8.: 14.00 Poročila, objave. Mlada setev. (V.) 18.45 Okno v svet: Ghana. — SOBOTA, 31. 8.: 9.00 Od pesmi do pesmi — od srca do srca. 18.15 Regiment po cesti gre. — NEDELJA, 1. 9.: 7.20 Duhovni nagovor. 7.25 S pesnijo pozdravljamo in voščimo.

DOBRO BLAGO — NA POL ZASTONJ

otroške bluze šil. 3.80
polo-srajce od šil. 12.50
srajce, dolge šil. 28.80

SATTLER
Klagenfurt, am Heuplatz

pridelujejo v kisarnah kis za izboljšanje okusa marsikateri jedi. Na deželi igrajo mikrobi važno vlogo pri razkranjanju hlevskega gnoja, iz katerega razvijajo amoniak, ki ga zopet druge bakterije pretvarjajo v kalijev ali natrijev soliter, ki ga sprejemajo potem vaše zelene rastline. Takozvane kolibakterije, ki živijo stalno v debelem črevesu, vršijo zelo važno nalogo pri prebavi. Te črevesne bakterije povzročajo razpadanje celuloze, to je staničnine, katere ne moreta razkrajati želodčni sok in tanko črevo s svojimi pritlikinami. Tudi odvečno beljakovino, ki je želodec in tanko črevo nista več zmogla kemično razkrojiti, pretvarjajo bakterije v debelem črevesu potom gnilobnega vrenja, da postane beljakovina sposobna za sprejem v kri. Polnovredne črevesne bakterije so za naše zdravje jako važne in je njih uspevanje odvisno od pravilne hrane.

Omembe vredno pa je tudi dejstvo, da so vse organske snovi zaradi bakterij izpostavljene razkroju in spridenju. Tu sem spada predvsem naša živalska in rastlinska živila, to so meso, sadje in povrtnina. Razkranjanje vseh živil ovira v glavnem začasno shranjevanje na hladnem mestu.

Za trajno konzerviranje mesa je potrebno, da ga nasolimo, odnosno namakamo v solni raztopini predpisani čas, in ga prekamamo več tednov v dimu bukovega, hrastovega, jelševskega ali brinjevega lesa. Plemenito sadje zavarujemo najbolje pred gnilobnimi bakterijami, če ga vložimo v nasičeno sladkorno raztopino. Nasoljenje, oziroma vlaganje v sladkorjem nasičeno tekočino, bakterijam popolnoma onemogoči vsakotno življenje.

IZKORISTITE UGODNO PRILOŽNOST

Poletne razprodaje
Bluze, krila, obleke
Najboljša kvaliteta—
najnižje cene

Klagenfurt — Celovec
Bahnhofstrasse 9

Schuhhaus-Pichler Klagenfurt, Domgasse 9 Sommer-Räumungsverkauf

Edinstvene
cene!

Zenski „baby-pumps“ čevlji S 39.-
Zenski letni čevlji S 49.-
Zenski športni čevlji S 65.-, 75.- 85.-
Moški športni čevlji z gumij. podplati S 99.-, 109.- 119.-
„Haferl“ iz Allgäu-a, z gumij. podplati S 139.-

Na obisku v tekstilni trgovini

L. MAURER

KLAGENFURT, ALTER PLATZ 12

Ena izmed najstarejših trgovin v Celovcu je znana firma L. Maurer na Starem trgu v Celovcu, ki je zelo dobro založena z vsemi vrstami blaga in perila. Ustanovljena je bila leta 1828. Ze skoraj 130 let zahajajo vanjo okoličani. Tako se marsikdo spominja na svoja otroška leta, ko je prišel z očetom, dedejem ali pa materjo v Celovec in se ustavil pred izlozbanimi trgovine Maurer na Starem trgu. Ze od nekdanj je ta trgovina nudila bogato izbiro vsega, kar potrebuje kmečki dom. In da je vselej

svojim klientom postregla z dobrim in trpežnim blagom, dokazuje zaupanje, ki ga je uživala v vseh dobah, v slabih in v dobrih časih. Je to prava trgovina našega ljudstva. V njej dobite po nizkih cenah in v izvrstni kvaliteti blago za ženske kустime in plašče, blago za moške obleke, belo in pisano posteljnino, mrežasto in tiskano blago za zavese, žensko in moško perilo, nogavice vseh vrst ter volno v vsemogočih barvah.

In še na nekaj ne smemo pozabiti: V tej trgovini boste prijazno postreženi ter boste lahko po mili volji izbirali, kajti njene zaloge so velike. Vsako blago si lahko tudi brezobvezno ogledate, to je, ne da bi vam bilo treba takoj kaj kupiti. Zato firma Maurer zasluži najboljšo priporočilo.

Izpraznitvena prodaja pri

L. MAURER

Klagenfurt, Alter Platz 35

**PERILO, BLAGO
SEDAJ
POSEBNO POCENI**